

Virová krize: Nechci strašit, ale takhle na tom jsme. Jan Veleba promluvil o potravinách v Česku

16.03.2020 12:04

ROZHOVOR Potravinovou soběstačnost ČR i v souvislosti s koronavirem rozebral pro ParlamentníListy.cz bývalý prezident Agrární komory a někdejší senátor Jan Veleba. Upozornil, že například vepřového masa nevyrábíme ani polovinu naší spotřeby a soběstační nejsme ani u brambor. Dodává, že „kvalitní domácí potraviny jsou základem bezpečnosti každého státu“, a upozornil také na to, jak dlouho k nám cestuje například maso ze Španělska. Vyjádřil se také k opatřením, která vláda kvůli koronaviru přijala, a poslal jasný vzkaz principálovi Divadla Na Jezerce Janu Hrušínskému. Padla slova jako „podlý člověk“ a nechybělo ani doporučení na Chocholouška.

Pane inženýre, vy jste v médiích v těchto dnech zmínil, že i v souvislosti s koronavirem vidíte, jak velmi důležité je, aby ČR měla co největší potravinovou soběstačnost. Jak je na tom v tomto směru v tuto chvíli náš stát?

Velmi, velmi špatně. Nemohu jinak než zde uvést konkrétní čísla a je na každém, aby si udělal obrázek sám. Vývoj obchodního salda agrárního zahraničního obchodu (AZO) je od roku 1993 (plus 779 milionů Kč) trvale záporné, když to poslední za rok 2019 dosáhlo rekordních minus 47,2 miliardy Kč, meziročně propadlo o plných 6,9 miliardy Kč, respektive o 13,2 %! To přece, nechť každý uzná, není normální a tento vývoj je třeba zastavit.

Nechci dráždit a strašit, ale když se vyzobou čísla obchodu s pekárenskými výrobky včetně chleba, tak nejsme soběstační ani u této komodity.

Není tajemstvím, že ČR musí dovážet například čím dál větší množství vepřového masa. Co na to jako bývalý prezident Agrární komory říkáte?

Vepřové maso je historicky náš národní pokrm a stále ještě v přepočtu spotřeby na obyvatele a rok suverénně vede, stále je to přes 40 kilo. To, že ho doma vyrábíme už jenom necelou polovinu, statistika uvádí 38 % domácí spotřeby, tak to považuji za tragédii, která může mít neblahé dopady. Není to ale jenom vepřové maso, procenta soběstačnosti dalších zemědělských komodit jsou následující – zelenina 25 %, ovoce 30 %, hovězí maso 100 % (při spotřebě pouhých 7,8 kg na obyvatele za rok, když v roce 1989 jsme vykazovali 3x víc, tedy 23,5 kg).

Zdravé a žádané drůbeží maso vykazuje soběstačnost 54 až 64 %, vejce stejně tak a konečně mléko včetně výrobků dosahuje 90 %. Soběstační nejsme ani v tak tradiční plodině, jako jsou brambory. Naproti tomu vyvážíme rok co rok značné množství krmného obilí, které zde díky velmi nízkým stavům hospodářských zvířat nemá své spotřebitele. Tento systém byl založen v 90. letech a bude velmi obtížné ho změnit. Bude to znamenat investice, podporu společnosti a dovolení Bruselu. Terminus technicus – notifikaci.

A mimochodem, jak, také z pozice své tehdejší funkce, hodnotíte kvalitu dováženého masa?

Tak k současným dovozům se nemohu vyjádřit, chybějí mně informace. Nicméně vaše otázka je namístě. Před zhruba deseti lety jsme si na Agrární komoře dali práci a vyzobávali jsme z tehdejších celních deklarací jednotlivé dovozy vepřového masa, abychom zjistili na příkladu vepřového, jakou kvalitu vlastně dovážíme. Byla to sisyfovská práce, výsledky jsme tehdy zveřejnili formou tiskové konference, jinými slovy daly by se dohledat a nebyly příznivé. Nemá smysl přilévat olej do ohně, ale je třeba upozornit občany, že maso se sem dováží přes burzovní obchody, třeba ze Španělska, chladírenskými kamiony, je na cestě řadu dnů, kontrolu dělají a deklarují Španělé, my ne, a když, tak jenom namátkově. Když je z naší strany kontrol více, tak se spustí povyk eurohujerů, médií a ministr zemědělství jde na kobereček v přímém přenosu, není-liž pravda, pane Soukupe, a EU začne vyhrožovat. Jinými slovy, v potravinách jsme odkázáni na cizí země a na trvale příznivou mezinárodní situaci, která umožní dovážet sem denně stovky kamionů ze všech koutů kontinentu za blahosklonného mlčení zelených aktivistů a nadšeného potlesku společenských a politických elit s krytím liberálních médií. Dám příklad Slovenska, které je na tom hůře než my – denně je to 700 kamionů potravin!

Vrátíme se k aktuálnímu problému, ve chvíli, kdy se začalo o koronaviru více mluvit, začalo v některých obchodech tak trochu šílenství, někteří lidé nakupovali plné košíky, regály zely prázdnotou. Co na to říkáte? A vzhledem k tomu, že počet nakažených u nás i v ostatních státech roste, máme počítat, že se situace bude zhoršovat?

Nákupní horečka je v takovéto situaci, která je výjimečná a kterou zažíváme poprvé, nutný průvodní jev. Navíc si myslím, že z počátku se velmi snažila právě média, která

rozpoutala vlnu šílenství mediálního, vůči kterému společnost není imunní, stejně jako není imunní proti koronaviru. To jsou, řekl bych, až přírodní zákony, tedy platí obecně a bude to tak i v budoucnu. A vzhledem k postupu pandemie, jejímž epicentrem je teď zřejmě Evropa, tak se situace asi zlepšovat nebude. Například ve Španělsku už mají zákaz vycházení, tam by se možná hodil pan Hrušínský se svým stanným právem. Tady je směšný a svými fantasmagorickými útoky na premiéra coby vlastně importéra zbraně hromadného ničení nepohodlných osob, zejména umělců a principálů, mně připadá býti zralým na Chocholouška... v každém případě je to podlý člověk.

A co říci na informaci, která se také v tisku nedávno objevila, a sice že stát má údajně potravinové zásoby zhruba na jeden den? Například obilí má pak Státní správa hmotných rezerv prý na 15 dní...

Pro ilustraci odpovím drobnou příhodou z jednání s jedním z dřívějších ministrů zemědělství ČR, která mne a moje kolegy, kteří za Agrární komoru jednali spolu se mnou, vyvedla z míry a která je charakteristická. Šlo tehdy o podporu českých potravin a přirozeně českého zemědělství, které vyrábí suroviny pro potravináře. Pan ministr nás vyslechl, zvedl ukazováček a pravil: „Pozor, pozor na ty české potraviny, jsme v jednotném schengenském prostoru a společném trhu Evropské unie...“ Byli jsme jako opaření, on to totiž myslel tak, že výraz české potraviny je snad nepatřičný. Nebudu dál adresný, jenom zde uvedu, že to bylo za úřednické vlády, nikoliv ale vlády premiéra Rusnoka. Z tohoto příkladu se dá odvodit dlouhodobá politika řady českých vlád k zemědělcům, potravinářům a potravinové soběstačnosti. Až na výjimky premiérů, jako byli Jiří Paroubek, Miloš Zeman a nyní Andrej Babiš, to byla politika lehkovážná, pohrdlivá a k zemědělcům často ponižující, no a zemědělství se postupně jenom přizpůsobovalo, nic jiného nezbylo. Toto je podstata problému, který je potřeba řešit.

Vláda tento týden vyhlásila další, tentokrát poměrně radikální opatření. Zavírají se školy, ruší se kulturní a sportovní akce nad sto lidí. Je to podle vás namístě? Vy sám, navrhoval byste i další opatření?

Je to určitě namístě a určitě přijdou ještě další a tvrdší opatření. Během odpovědi na vaše otázky mně přišla zpráva, že Španělsko ohlásilo nových 2 000 případů nákazy koronavirem a sto úmrtí za posledních 24 hodin! Dnes v podvečer svolal premiér Babiš další mimořádné zasedání vlády a očekává se nařízení celostátní karantény. Jenom jsem zvědav, jaké přihlouplé otázky si známé novinářské a moderátorské firmy na něj vymyslí ve snaze ho dostat. Zde bych jenom podotkl, že první imunitu díky koronaviru získali občané voliči a je to imunita na vir Antibabiš – neplést s virem blouznivého pana principála.

Ale zpět k vaší otázce. Současná celosvětová epidemie známá pod názvem „koronavir“ dává tušit, jak by se změnil náš život, pokud bychom nedostali šíření nákazy pod kontrolu. No a aby se tak stalo, je nutné se dohodnout, začít spolu komunikovat a říct si, co potřebujeme nutně a bez čeho se obejdeme. Jako zemědělec a člověk, který se narodil téměř doslova na půdě, tak chci v kontextu svých názorů a předsevzetí, které při každé příležitosti prezentuji, znovu konstatovat, že víc než kdy doposud potřebujeme produkovat domácí kvalitní potraviny. Ne je ve velkém množství dovážet, jak tomu bylo doposud.

A co říci na slova těch, kteří poukazují na to, že to stejně nemá smysl, když funguje metro, obchody... a mají pravdu ti, podle kterých opatření, která byla přijata, neblaze ovlivní ekonomiku?

Metro funguje, tedy zatím. Ve Španělsku je zákaz vycházení. Supermarkety už nabírají významná omezení, a pokud se šíření nákazy nezastaví, přibudou další omezení. To všechno samozřejmě ekonomiku ovlivní, to je nesporné, nicméně jde o mnoho, o lidské životy a ty přece musejí mít v době míru přednost i před bohem majetku a peněz.

Přiznám se, že jsem netušil, do jak složité doby vstupem do třetí dekády třetího milénia vstupujeme a jakým událostem, které doslova ohrožují naši civilizaci, budeme muset čelit. Zdá se, že prožíváme dobu prvního vážného varování, které nám říká, že bychom měli velmi změnit způsob konzumního života, že bychom měli podpořit vlastní živitele, to jest zemědělce a potravináře, že bychom se měli zastavit a dohodnout se, co vlastně jako občané tvořící dnešní společnost chceme, v jakém množství to chceme, a konečně kdo bude garantem, chcete-li mediátorem tohoto složitého procesu.

Nechci se přidávat na vlnu populistů a strašit občany, ale chci zde jasně vyjádřit svoje dlouholeté přesvědčení, že kvalitní domácí potraviny jsou základem bezpečnosti každého státu včetně jednotlivých členských zemí současné Evropské unie a základem jeho tak proklamované různorodosti. Je jenom škoda, že jsme po vstupu do EU tak lehkovážně tuto historickou pravdu opustili. Cesta k nápravě bude dlouhá a složitá, ale čeští zemědělci, mám na mysli všechny druhy hospodaření od malých farem až po ty velké, jak je znám a jak jsem měl možnost je srovnávat při svých odborných cestách po USA, Kanadě, Izraeli, Číně atd., si určitě poradí. Jenom potřebují podporu společnosti a možnost prezentovat svoje názory na řešení. Neboť je dobré mít v této nejisté a složité době svoje potraviny. Každé zlo je k něčemu dobré a já věřím, že současné až tragédie způsobené šířením koronaviru, jsou „dobré“ k tomu, abychom přemýšleli a srovnali si v hlavě naše skutečné hodnoty. K nim cultura agri, vzdělávání půdy a krajiny a vše, co s tím souvisí, rozhodně patří.

Co říci na závěr, co byste doporučil občanům?

Rád bych řekl prostou větu, která obsahuje vše: je dobré mít svoje domácí potraviny. K tomu, abychom je měli, potřebujeme podporu společnosti, nikoliv osočování, nepravdy a politické útoky. Potřebujeme velmi rychle doplnit legislativu, která tento snad už jasný trend podpoří. Stavovská nevládní organizace zemědělců Agrární komora připravila ve spolupráci s poslanci zemědělského výboru Poslanecké sněmovny PČR takzvaný potravinářský zákon, přesně novelu zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, jejímž cílem je zvýšit podíl českých potravin na maloobchodním trhu počínaje 55 % v roce 2021 a v každém dalším roce navyšovat o 5 % až do roku 2027.

Je třeba vysvětlit občanům, že za strohými čísly se skrývají návaznosti s pozitivními dopady na jejich zdraví a stejně tak na naše životní prostředí. Pro obyvatelstvo je nejvhodnější ta potrava, která se získává z území, kde žijeme, kde jsme se narodili, a která je tudíž pro nás přirozená. To je přece známá věc, kterou v našem případě

umocňuje nízká spotřeba pesticidů a umělých hnojiv ve srovnání se zeměmi EU, odkud potraviny ve stále větší míře dovážíme.

A ještě něco na závěr, úplný závěr. Chci doporučit, lépe řečeno vyzvat zelené aktivisty, aktivistky, aktivistku, aby konečně prozřeli, slezli z továrních komínů, odpoutali se od suchých stromů, kajut svých letadel a jachet a pomohli našim občanům, zemědělcům a přírodě vůbec.

Mluvit o uhlíkové stopě je dobrá věc, ale je třeba ji řešit. Třeba zelenina mírného pásma, okurky, rajčata a další druhy. Je přece rozdíl, když si je vypěstujeme u nás doma, kde k tomu jsou velmi dobré podmínky, anebo když stejnou zeleninu dovážíme kamiony z Pyrenejského poloostrova (Španělsko, Portugalsko) dva tisíce kilometrů daleko...

Podobné je to ale i s dovozy masa, třeba až z Argentiny, kde na počátku jsou stáda „živých konzerv“, to je dobytek nahnáný do přístavišť, pak na lodě a cestou do Evropy je vše zpracováno až do hotových masných výrobků, veškerý odpad pohltí oceán. Nebudu zde zabíhat do odborných podrobností, stačí když použijeme selský rozum a budeme spolu komunikovat a když do masmédií pustí skutečné odborníky. Jsem přesvědčen, že jejich doba právě teď pod tlakem holého přežití přichází. Stejně tak jsem přesvědčen, že naši zemědělci a potravináři jsou připraveni této zemi a jejím občanům připravit kvalitní a zdravé české potraviny.